

KRONIKA DZIAŁALNOŚCI MUZEUM HISTORYCZNEGO MIASTA KRAKOWA ZA ROK 1985

Miniony rok zaliczał się do udanych. Muzeum zorganizowało szereg wystaw, które spotkały się z życzliwym przyjęciem zarówno przez krytykę, jak i publiczność.

Remonty obiektów muzealnych przebiegały bez większych zakłóceń. Powoli zbliżały się do końca prace w budynku przy ul. Szpitalnej 21. Wykonano też szereg zabezpieczeń przeciwpożarowych i antywłamaniowych w poszczególnych budynkach ekspozycyjnych.

Zakończone zostały, podjęte wcześniej prace koncepcyjne nad scenariuszami nowych wystaw stałych: „Z dziejów teatru krakowskiego” oraz „Obronności Krakowa”. Nowa wystawa „teatralna”, nawiązując swym kształtem do ekspozycji, która po raz pierwszy otwarta była w 1969 roku. Druga z wystaw, której lokalizację przewidziano w mającym przejść kapitalny remont Celestacie w Ogrodzie Strzeleckim, będzie zupełnie nową realizacją. W ekspozycji tej, obok problematyki obronności, przewidziano historię Bractwa Kurkowego.

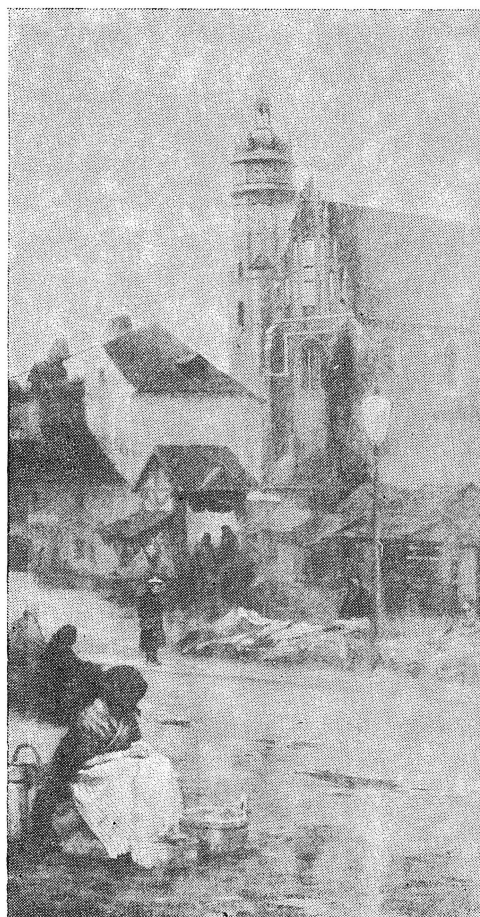
Muzeum, podobnie jak w latach poprzednich, prowadziło ożywioną działalność upowszechnieniową, wykraczającą daleko poza granice miasta. Zorganizowano szereg wystaw zagranicznych, jak i na terenie całego kraju. Szczególnie ożywione kontakty utrzymywano z Muzeum Okręgowym w Sandomierzu. Wkład naszej placówki w upowszechnienie kultury na tym terenie został wysoko oceniony przez władze województwa tarnobrzeskiego.

W miarę stabilna była też sytuacja kadrowa muzeum, choć wynagrodzenia pracowników muzealnych nie należały do najlepszych. Z dniem 1. VII. powołana została nowa Pracownia — „Dziejów ruchu robotniczego”, która ma prowadzić pracę badawczą i gromadzić materiały do przyszłego muzeum, poświęconego historii ruchów rewolucyjnych na terenie naszego miasta.

2. VI. — Wojewoda Tarnobrzeski przyznał Muzeum Odznakę „Za zasługi dla województwa tarnobrzeskiego”.

obiektów. Jak zawsze najwięcej uwagi poświęcono ikonografii miasta, portretom osób związanych z Krakowem wyrobem rzemiosła artystycznego, teatraliom judaikom i innym pamiątkom związanym z dziejami miasta i jego mieszkańców. Powiększając kolekcje muzealne dążono do takiego ich wzrostu, aby w sposób w miarę pełny dokumentowane były dzieje Krakowa. Szczególnie wiele uwagi poświęcono potrzebom nowo organizowanych ekspozycji „Krakowskie wnę-

1. Stanisław Fabijański — „Fragment Placu Wolnica z kościołem Bożego Ciała” nr 4118/III

ZBIORY

W ciągu minionego roku efektem kolekcjonerskich zabiegów i poszukiwań było pozyskanie 575 nowych

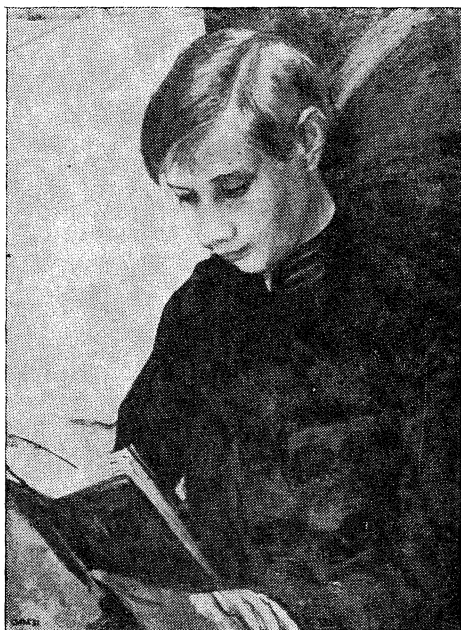

2. Bolesław Czedakowski — „Egzekucja” z cyklu „Wojna w Polsce” nr 4093/III

trza mieszczańskie”, „Dzieje obronności Krakowa” i innych. Znaczący procent wśród nowopozyskanych obiektów stanowiły dary i przekazy. Stosunkowo duża liczba darów jest dowodem rosnącej popularności i uznania jakim cieszy się nasza Instytucja wśród ludzi interesujących się historią miasta Krakowa.

Komisja zakupów muzealiów. odbyła 6 posiedzeń, a Komisja wyceny darów, przekazów, depozytów i wypożyczeń, 40 posiedzeń. Zakupiono 215 eksponatów. Przyjęto 184 eksponaty jako przekazy i 176 jako dary. Wśród depozytów na szczególną uwagę zasługuje 12 portretów krakowskiej rodziny kupieckiej Szarskich. Muzeum organizując wystawy skorzystało z życzliwości innych placówek wypożyczając 674

3. Irena Weisowa (Aneri) — „Portret Tadeusza Florka w mundurze ucznia gimnazjum” nr 4107/III

4. Teodor Axentowicz — „Portret Julii z Ramzów Herliczkowej” nr 4144/III

obiekty, jednocześnie służyło swoimi zbiorami, wypożyczając na wystawy innych placówek 356 eksponatów. Wśród najcenniejszych obiektów nabytych przez Muzeum na szczególną uwagę zasługują widoki Krakowa i Kazimierza. Wśród nich m.in.: W. Koniuszki — „Kazimierz Nocą”, St. Fabijańskiego — „Widok Placu Wolnica” z 1887 r., H. Dietricha — „Widok Klasztoru Norbertanek”, L. Pinkasa — „Widok Krakowa od Północnego Wschodu”, St. Tondosa — „Widok zabudowy Wzgórza Wawelskiego” z około 1898 roku.

Z portretów wielce interesującymi, zarówno ze względu na artystyczną formę, jak i osoby portretowane były: „Marcin Feintuch”, „Salomea Feintuch”, obydwie nie sygnowane, „Gen. Ignacy M. Kruszewski” nie sygnowany z połowy XIX w., R. Lampi (?) „Mariana z Wawrzeckich Badeniowa”, T. Axentowicz „Julia Herliczkowa” 1912 r.

Z rzemiosła na szczególne podkreślenie zasługuje powiększenie kolekcji zegarów m.in. o zegar wiszący szafkowy F-my Krakowskiej S. Matuszyński, zegar „Atmos” z ok. 1930 roku mechanizm o samoczynnym naciągu z warsztatu zegarmistrzowskiego J. Cyankiewiczza, o szereg mebli, w tym fotel kryty kurdybanem, który w XIX wieku należał do Prezydenta Miasta J. Friedleina, komplet rokokowy składający się z 12 szt., szafkę kątową z XVIII wieku, wreszcie plakiety upamiętniające 500-lecie Uniwersytetu Jagiellońskiego projektu T. Błotnickiego.

Zbiory teatralne powiększyły się o projekty scenograficzne Tadeusza Kantora do „Powrotu Odyssa” realizowanego w teatrze konspiracyjnym w 1944 roku oraz o portrety m.in.: K. Sichulskiego — „Ireny Sol-

skiej” i T. Niesiołowskiego — „Anny z Schillerów-Leszczyńskiej”.

Zbiory judaistyczne powiększono o szereg obrazów w tym m.in.: „Portret Młodego Żyda” sygn. T. Rybkowski 1894 r., „Przy Modlitwie” sygn. Artur Markowicz, „Epitafium” sygn. Włodz. Buczek 1985 r. oraz o kilka ciekawych przedmiotów kultowych jak: „Etrog” z XVIII w. wyk. przez Beniamina Gotlieba Sandera, czy srebrna balsaminka — wyk. Riedl 1894 r.

Wśród przekazów i darów najcenniejszymi były m.in.: I. Delekty-Wicińskiej „Portret J. Romańskiej” oraz „Lajkonik”, W. L. Hermana „Widok Muzeum Czartoryskich”, J. Salamona „Portret Wł. Machejka” i J. Szancenbacha „Pejzaż z Kopcem Kościuszki”, przeważały jednak jak zawsze obiekty o charakterze drobnych bibelotów, zdjęcia, kartki pocztowe, drobiazgi z wyposażenia mieszkań.

Akcja inwentaryzatorska przebiegała prawidłowo, wszystkie nabytki opracowane zostały w ciągu bieżącego roku. Wiele uwagi przykładano do prac kontrolnych. Kontynuowano spisy z natury zbiorów fotograficznych i kolekcji pocztówek.

Wzrosły też o szereg nowych pozycji zbiory biblioteczne, przybyło druków zwartych 408 voluminów, 170 szt. wydawnictw ciągłych, 111 szt. druków ulotnych i 150 szt. archiwaliów. Przez cały rok systematycznie prowadzono kontrolę sposobów przechowywania i stanu zabezpieczenia obiektów muzealnych.

Wielokierunkowe pracownie konserwacji wykonały prace konserwatorskie przy 199 obiektach. Pracownia konserwacji malarstwa poddała całkowitej konserwacji 52 obrazy oraz częściowej 4. Ponadto dokonano szczegółowego przeglądu 537 obiektów wypożyczanych na wystawy. Pracownia konserwacji militariów wy-

5. Autor nieznany — „Portret Teofila Wiśniowskiego” ok. 1840 nr 4162/III

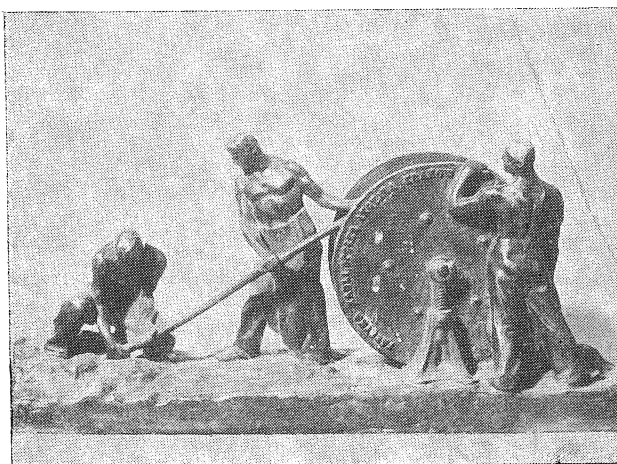

6. Tadeusz Rybkowski — „Portret młodego Żyda” nr 704/VII

konała zabiegi częściowe i całkowite przy 45 obiektach. Pracownia ram przy 54, zaś Pracownia tkanin podjęła prace zabezpieczające przy 48 kostiumach, sztandarach, dywanach i innych tego typu obiektach. Trwały prace dokumentacyjne i tak PKZ-ty wykonały dokumentację fotograficzną dla 1100 szt. grafik, zaś pracowne własne dla 958 eksponatów.

Przekazującymi i ofiarodawcami były następujące osoby i instytucje: Jan Bielski, Zuzanna Cwiklińska, Jan Celejewski, Magdalena Drohojowska, Irena Gryglewska, Zofia Harmatowa, Henryk Hermanowicz, Maria Jaskuła, Antoni Kostrzewa, Irena Łuczków, Tadeusz Matoń, Alfreda Odrowąż-Pieniążek, Władysław Potok, Janusz Różański, Jan Rzeźnik, Anna Sa-

7. Alojzy Rigele — „Robotnicy układający kabel” nr 4085/III

gan, Maria Szmager, Anna Schlang, Jan Szarski, Andrzej Sułkowski, Andrzej Szczygieł, Witold Turdza, Marian Woźniak, Jerzy Wróbel, Wilhelm Ziółkowski, Maria Zrazik, Muzeum Archeologiczne w Krakowie, Muzeum Okręgowe w Rzeszowie, Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji Kraków, Międzynarodowe Bienale Grafiki, Muzeum Lenina w Krakowie, Okręgowe Przedsiębiorstwo Rozpowszechniania Filmów w Krakowie, Społeczny Komitet Dni Krakowa, Filharmonia Krakowska, Teatr Stary im. H. Modrzejewskiej, Muzeum Sztuki w Ein Herold Israel, Krakowskie Przedsiębiorstwo Geodezyjne, Skarbiec Emisyjny Narodowego Banku Polskiego, Dyrekcja Szpitala im. G. Narutowicza, Redakcja Dziennika Polskiego, Wydział Kultury i Sztuki U.M. m. Krakowa.

WYSTAWY

W ciągu całego roku nie słabło tempo w organizowaniu wystaw czasowych i objazdowych. Podobnie jak o roku poprzednim taka i o tym można powiedzieć, że liczba przygotowanych nowych ekspozycji była imponująca. Tradycyjnie już najwięcej zainteresowania wzbudzały jak zwykle szopki krakowskie, które oglądało tym razem 5 miast Polskich oraz dwa zagraniczne. Wszędzie wzbudzały zachwyt dla wysokiego kunsztu krakowskich szopkarzy tworzących tak oryginalne, indziej w tej formie nie wykonywane arcydzieła.

Obok szopek wiele uznania i bardzo pochwalnych recenzji i omówień doczekały się też inne ekspozycje.

Na szczególne wyróżnienie ze względu zarówno na wagę podejmowanej problematyki, jak również na uzyskane efekty artystyczne i naukowe zasługują trzy tegoroczne wystawy: „Początki życia literackiego w Krakowie w latach 1945—46”, „Żołnierz Polski na

9. Autor nieznany — „Portret Marcina Feintucha” (1805—1866) nr 4100/III

frontach II Wojny Światowej” oraz „650 Lat Kazimierza”.

Pierwsza z wymienionych wystaw podjęła temat, który do tej pory nie był przedstawiony w opracowaniach naukowych. Czym był Kraków dla ludzi pióra powracających po latach wojennej tułaczki z obozów, z niewoli czy wreszcie poszukujących dla siebie schronienia, bo ich dom zniszczyła zawierucha wojenna? To pytanie legło u podstaw scenariusza ekspozycji. Wystawę otwierała Tablica upamiętniająca zmarłych, poległych i zamordowanych w okresie wojny i okupacji hitlerowskiej krakowskich pisarzy. Pokazano też przy pomocy zdjęć atmosferę miasta w pierwszych dniach i miesiącach wolności.

8. Autor nieznany — „Portret Salomei z Dattelbaumów Feintuchowej” (1805—1886) nr 4101/III

10. Jan Szczepkowski — „Waza z plastycznym motywem tanecznego kręgu” (projekt) nr 4084/III

11. Tadeusz Błotnicki — Plakieta upamiętniająca 500-lecie odnowienia Uniwersytetu przez królową Jadwigę nr 4150/III

13. Fotografia z otwarcia wystawy 650 lat Kazimierza

12. Kazimierz Sichulski — „Portret aktorki Ireny Solskiej” nr 4182/VI

Osobne miejsce w ekspozycji zajął DOM na ul. Krupniczej, a więc to miejsce, które dla wielu przybyłych z wojennej tułaczki, stało się pierwszym schronieniem. Dom — który stał się centrum ówczesnego życia artystycznego przede wszystkim literackiego. W dalszej części ekspozycji zaprezentowano ich w rozmaitej formie od uroczystych portretów przez różnorodne zdjęcia aż po karykatury, w większości autorstwa A. Stopki. Osobne miejsce w ekspozycji zajęły materiały dotyczące pierwszego Zjazdu Związku Literatów Polskich, który obradował w Krakowie we wrześniu 1945 roku. Na zjeździe tym uchwalono Deklarację Ideową Związku oraz ustalono formy opieki nad literatami zarówno w sprawach socjalnych jak i pomocy w organizowaniu warsztatu twórczego — kontakty z pismami i wydawnictwami. Wśród prezentowanych materiałów można było oglądać rękopiśmienne protokoły, relacje prasowe, zdjęcia uczestników i członków Prezydium oraz najbardziej aktywnych animatorów życia kulturalnego: K. Czachowskiego, J. Andrzejewskiego, A. Polewki, T. Kwiatkowskiego, K. Wyki, Stef. Otwnowskiego. Wśród afiszy szczególną uwagę zwracał afisz stanowiący zapowiedź „Wielkiego Poranku Literackiego” a pochodzący z dnia 31.I.1945 r. (zachował się w zbiorach Juliusza Kydryńskiego) a na nim szereg nazwisk: St. Baliński, W. Bodnicki, T. Breza, K. Czachowski, St. Dygat, M. Jastrun, S. Lec, Cz. Miłosz, St. Piętaś, J. Przyboś, J. Putrament, A. Ważyk, J.

Wiktor, W. Zechenter, W. Zukrowski, luminarzy lub przyszłych gwiazd literatury polskiej. W jednej z części ekspozycji pokazano dokumenty świadczące o bujności ówczesnego życia teatralnego: scenopisy, plakaty, projekty scenograficzne, recenzje. Oglądać też można było zdumiewającą zdawałoby się na ten czas liczbę świeżo wydanych książek, bardzo wiele z nich ukazało się dzięki życzliwości i olbrzymiej inwencji zasłużonego wydawcy i antykwariusza Stefana Kamińskiego. Najbardziej ujmującą część ekspozycji stanowiły zaaranżowane „kąciny” — gabinety z pamiątkami osobistymi po znakomitych twórcach. Wystawa ta mogła powstać dzięki życzliwości wielu autorów i członków ich rodzin w tym przede wszystkim dzięki pomocy Tadeusza Kwiatkowskiego. Zaznaczyć należy, że jednym z głównych inicjatorów i animatorów był Tadeusz Hołuj. Całość ekspozycji od strony merytorycznej przygotowała W. Kwiatkowska-Ptak przy pomocy M. Krawczyk, autorem oprawy plastycznej był Witold Turdza.

Drugą z otwartych wtedy wystaw była ekspozycja poświęcona „Żołnierzowi Polskiemu na Frontach II wojny światowej”. Autorem scenariusza był J. T. Nowak, który korzystał z pomocy mecenasa rtm. R. Medwicza. Wystawa składała się z następujących działów:

1. Kampania wrześniowa.
2. Armia Polska we Francji 1939—40.
3. Jednostki podległe Rządowi w Londynie (1 Korpus Polski, Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich, 2 Korpus Polski, 1-sza Dywizja Pancerna, 1-sza Samodzielna Brygada Spadochronowa).
4. Ludowe Wojsko Polskie (I Dywizja im. T. Kościuszki, I-sza Armia Wojska Polskiego, II-ga Armia Wojska Polskiego).
5. Ruch oporu w kraju.

6. Udział Polaków w europejskim ruchu oporu.

Dzięki życzliwości uczestników przedstawionych wydarzeń, rodzin żołnierzy oraz kolekcjonerów i zbieraczy krakowskich na wystawie zaprezentowano szereg niespotykanych unikatowej wartości pamiątek: mundurów, odznak, zdjęć, odznaczeń i dokumentów. Szczególną wdzięczność winni są organizatorzy wystawy wdowie po Gen. Bernardzie Mondzie — Barbarze i jego synowi Adamowi, Jerzemu Smorawińskiemu, Marii Gizie-Podgórskiej, Stanisławowi Janikowskiemu, Ks. Franciszkowi Studzińskiemu, Kazimierzowi Romanowi, Rudolfowi Paskowi, Romanowi Medwiczowi, Józefowi Jastrzębskiemu, Tadeuszowi Otrębskiemu, Henrykowi Świątkowi i innym. Korzystano też z materiałów użyczonych przez Izbę Pamięci Z.D.ZBOWiD w Podgórzu oraz Sal Tradycji krakowskich jednostek wojskowych. Plakat reklamujący wystawę oraz pamiątkową odznakę zaprojektował artysta plastyk J. Napieracz. Wystawie towarzyszył katalog opracowany przez R. Medwicza i J. T. Nowaka w którym wyszczególniono dokładnie i opisano materiały prezentowane na wystawie.

Trzecią z dużych wystaw zorganizowano w salach dawnego Ratusza m. Kazimierza, dziś stanowiących siedzibę Muzeum Etnograficznego. Miejsce wystawy było nieprzypadkowe, ekspozycja ta miała charakter rocznicowy, poświęcona była 650-leciu lokacji m. Kazimierza pod Krakowem. Kazimierz, którego akt lokacji wystawiono w dniu 27. II. 1335 r. przeżył czasy szczególnej świetności i bogactwa w pierwszych dwóch wiekach swojego istnienia. Okazały Ratusz, potężny rynek — plac handlowy, liczne prawa i przywileje identyczne z tymi, które posiadali rzemieślnicy i kupcy pobliskiego Krakowa to obok życzliwości królewskiej — podstawy zasobności i świetności nowo powstałego miasta. Z czasem na terenie Kazimierza

14. Widok ogólny wystawy „Żołnierz Polski na frontach II wojny światowej” — fot. J. Korzeniowski

osiedlili się uchodzący przed prześladowaniami w zachodniej Europie — Żydzi, którzy stworzyli tu jeden z najświetniejszych ośrodków życia kulturalnego, naukowego i religijnego — ośrodek, który przetrwał przez wiele stuleci, aż do czasów zagłady, którą zgottowali społeczności żydowskiej mordercy, wykonawcy hitlerowskiego planu „ostatecznego rozwiązania”.

Kazimierz — jako miasto samodzielne, otoczone osobnym murem, oddzielone od Krakowa rzeką — przetrwał do roku 1802, wtedy to nastąpiło formalne przyłączenie do Krakowa. Za prezydentury J. Dietla zasypywano „Kazimierkę”, odnogę Wiślaną, zniknęła ostatnia naturalna przeszkoda oddzielająca go od Krakowa. Kazimierz od początku XIX stulecia jest dzielnicą Krakowa. Zachował jednak swój oryginalny na pół orientalny charakter, aż po okres II wojny światowej. Bogatą przeszłość miasta, tak chętnie malowanego przez wielu artystów, jego niepowtarzalną atmosferę pokazała znakomicie w wystawie noszącej tytuł „650-lat Kazimierza” Stanisława Opalińska, autorka scenariusza ekspozycji. Wystawę otwarto w lipcu b.r. w Ratuszu Kazimierskim. Docieklivość i niezwykła sumienność badawcza autorki scenariusza pozwoliła na wyszukanie i zebranie wielu do tej pory bardzo rzadko oglądanych, spoczywających w archiwach i skarbcach oraz rozproszonych po magazynach muzealnych — dokumentów, planów, szkiców, obrazów, wyrobów rzemieślniczych, zdjęć, kostiumów, naczyń i szat liturgicznych przedmiotów kultu. Wszystko to ułożone w sposób przejrzysty i czytelny stanowiło jedyną w swoim rodzaju próbę przywołania na powrót do życia Kazimierza, którego już nie ma. Kończyły wystawę materiały i plany informujące o już wykonanych i projektowanych pracach odnowy i zagospodarowania miasta króla Kazimierza Wielkiego. Wystawa uzyskała bardzo wysoką ocenę zarówno masowej publiczności jak i znawców przedmiotu. Recenzujący ją na łamach „Gazety Krakowskiej” prof. Zdzisław Żygulski napisał ... „Wystawa jest pod każdym względem znakomita i niezwykle interesująca. Bez żadnych sztucznych efektów ekspozycyjnych w sposób jasny i konsekwentny przedstawiono znaczną część kazimierskiego dziedzictwa. Trzon pokazu tworzą dokumenty wydobyte z miejskiego archiwum ... prawdziwą rewelacją wystawy są obrazki wotywne, głównie z Kościołem Bożego Ciała ... dwie sale o dojmującym nastroju wprowadzają nas w zamarty świat kazimierskich Żydów ... Muzeum Historyczne m. Krakowa dobrze spełniło swój obowiązek. Należą mu się słowa uznania i podziękowania ...”

Obok omówionych wyżej wystaw osobna wzmianka należy się ekspozycji prac Alfa Welskiego niemieckiego rysownika, który przebywając w naszym mieście wykonał szereg rysunków prezentujących Kraków. Jego „Krakowskie impresje” prezentowane były najpierw w Bielefeld w R.F.N. — dochód z wystawy przeznaczono na rzecz rewolucyjacji zabytków Krakowa — następnie pokazano je w Pałacu Sztuki. Organizatorem wystawy było nasze muzeum. Wydano też katalog poświęcony twórczości A. Welskiego.

W Domu Polonii — Muzeum prezentowało prace — związane od wielu lat z Wiedniem i Krakowem — znanego artysty B. Czedekowskiego. Większość poka-

zanych prac pochodziła z daru artysty dla m. Krakowa. Kontynuowano, zainicjowany w roku 1984 konkurs „Kraków w malarstwie, grafice i małych formach rzeźbiarskich”. Plon konkursu zaprezentowano na specjalnej wystawie.

DATY OTWARCIA WYSTAW

A. Sala wystaw zmiennych ul. Franciszkańska 4

- 18. II. — „Ocalić od zapomnienia” VII pokonkursowa wystawa fotograficzna.
- 19. III. — „Początki życia literackiego w Krakowie” (Komisarz W. Kwiatkowska-Ptak).
- 8. V. — „Polacy na frontach II wojny światowej” (Komisarz J. T. Nowak).
- 19. VII. — Pokonkursowa wystawa „Kraków w małych formach rzeźbiarskich, malarstwie i grafice” (Kom. B. Szaładziak).
- 8. XII. — Pokonkursowa wystawa „Szopek krakowskich”.

B. Sala Ratuszowa na Kazimierzu

- 19. VII. — „650 Lat Kazimierza” (Komisarz St. Opalińska).

C. Sala „Domu Polonii”

- 1. III. — „Malarstwo Bolesława Czedekowskiego” (Komisarz Celina Bąk-Koczarska).

D. Wystawy objazdowe

- 11. II. — „Szopki krakowskie” — Centrum Kultury).
- 23. IX. — „Mury obronne Starego Krakowa” — Katowice (Pałac Młodzieży).
- 25. IX. — „Kraków w malarstwie” — Myślenice (Muzeum Regionalne).
- 30. X. — „Szopki Krakowskie” — Chrzanów (Muzeum Regionalne).
- 11. XII. — „Kraków w malarstwie starym i nowym” — Sandomierz (Muzeum Okręgowe).
- 25. X. — „Szopki krakowskie” — Środa Śląska (Muzeum Regionalne).
- 16. XII. — „Szopki krakowskie” — Myślenice (Muzeum Regionalne).

E. Wystawy zagraniczne

- 28. X. — „Szopki krakowskie” — Weronia — Włochy
- 10. XI. — „Szopki krakowskie” — Achen — RFN

Organizując wystawy muzeum korzystało z życzliwości następujących placówek: Biblioteki Jagiellońskiej, Muzeum Uniwersyteu Jagiellońskiego, Muzeum Narodowego w Krakowie, Muzeum Archeologicznego w Krakowie, Muzeum Etnograficznego w Krakowie,

Biblioteki PAN w Krakowie, Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Krakowie, Muzeum Katedralnego w Krakowie, Kościołów: Bożego Ciała i Św. Katarzyny, Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków m. Krakowa, Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie, Zarządu Wojewódzkiego i Zarządów Dzielnicowych ZBOWiD.

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWA I UPOWSZECHNIENIOWA

W pracy naukowej kontynuowano problematykę podjętą w latach poprzednich. Zgodnie z długoterminowymi planami koncentrowano się głównie na opisie i naukowej weryfikacji obiektów i kolekcji stanowiących zasób własny. Przygotowywano scenariusze wystaw, napisano też szereg artykułów, które opublikowano w numerze 12 „Krzysztoforów”, bądź też innych pismach. Do kontynuowanych kwerend i badań należały prowadzone już od kilku lat studia nad: „Szkolnictwem żydowskim w Polsce w XIX i XX w.” (Zofia Wordliczek), „Repertuarem Teatru Miejskiego w pierwszym 10-cio Leciu XX wieku” (K. Szczepanik), „Kartoteką uczestników ruchu oporu i więźniów obozów hitlerowskich” (Zespół pod kier. T. Gąsiorowskiego).

Wśród opracowywanych kolekcji na pierwszy plan wysuwają się od lat pogłębiane studia nad pamiątkami po Obozie Legionowym prowadzone przez J. T. Nowaka, który po „Tarczach Legionowych” opracował „Urny z Kopca J. Piłsudskiego”, oraz artykuł „Żydzi w malarstwie i grafice w zbiorach Muzeum Historycznego” autorstwa Eugeniusza Dudy.

Z artykułów ponadto wymienić należy omówienie „Dokumentów VI Dywizji AK” przez T. Gąsiorowskiego i A. Kulera oraz opracowania dla „Kroniki Krakowa” biogramów laureatów nagród m. Krakowa (T. Kwiatkowska, Elżbieta Rak, Bogumił Woźniakowski). Dla tego samego wydawnictwa przygotowano ponadto publikację na temat „Muzealnictwa krakowskie w latach 1956—60” (W. Pasowicz) i „Działalność organizacji polityczno-społecznych i władz administracyjnych Krakowa w latach 1972—74” (Bogumił Woźniakowski). Pracownicy muzeum opublikowali też szereg artykułów na łamach innych pism w tym m.in. w „Krakowie” ukazały się opracowania Anny Szałapak: „Lajkonik”, „Szopki Krakowskie” oraz Grażyny Lichończak „Ogrodowi Strzeleckiemu na ratunek”. Jak już wspomniano, obok wyżej przedstawionych prac głównie zajmowano się naukową inwentaryzacją zbiorów oraz kwerendami do przygotowywanych wystaw i wystaw. Obok zrealizowanych wystaw warto wspomnieć, że przygotowano scenariusze ekspozycji, które nie zostały jeszcze zorganizowane: „Dziecko żydowskie”, „Kobieta w fotografii”. Wiele czasu poświęcono na przygotowywanie odpowiedzi na szereg pytań adresowanych do muzeum zarówno przez osoby prywatne jak i instytucje i instytuty naukowe. Uczestniczyli też pracownicy muzeum w licznych sympozjach i konferencjach naukowych.

W upowszechnieniu podobnie jak od lat, najwięcej uwagi poświęcono współpracy z młodzieżą i dziećmi

— uczniami wszystkich typów szkół. Podejmowano starania aby młodzież korzystała z ekspozycji muzealnych jako pomocy w realizacji programu nauczania historii ale też żeby spotkanie z Muzeum było znaczącym przeżyciem, aby nabierało smaku przygody. Celowi temu służyły liczne konkursy i olimpiady, których muzeum było współorganizatorem. Wspólnie z Krakowskim Oddziałem Doskonalenia Nauczycieli przygotowano Olimpiadę Historyczną dla uczniów szkół podstawowych „Barok w Krakowie”. Wspólnie z Pałacem Młodzieży było muzeum organizatorem konkursu „Czy znasz Kraków renesansowy?”

W okresie ferii zimowych i wakacji letnich zorganizowano akcję „Zwiedzamy muzea” oraz dla dzieci klas młodszych „Godzinę legend o Krakowie”. Obydwie te imprezy cieszyły się jak zawsze dość dużym powodzeniem, w opowiadaniu legend wzięło udział około 1500 słuchaczy w 26 grupach. Pracownicy muzeum wygłosili ponadto szereg pogadanek, odczytów i prelekcji w klubach, świetlicach i szkołach zarówno na terenie miasta jak i w innych miejscowościach. Po wystawach stałych i czasowych oprowadzono 513 grup wycieczkowych. Wygłoszono 64 prelekcje dla 3510 słuchaczy oraz odbyło 25 lekcji dla 1.003 uczniów. Efektem podejmowanych działań był wzrost frekwencji o blisko 10 tysięcy zwiedzających. Łącznie w zwiedzaniu wystaw stałych i czasowych oraz imprezach wzięło udział 121.689 osób.

Dorocznym zwyczajem zorganizowano:

- 8. IV. — Wspólnie ze Sp-nią „Millenium”, Instytutem Sztuki PAN zorganizowano konkurs na „Najciekawszą zabawkę emausową oraz na najbardziej tradycyjny kram”.
- 13. VI. — Doroczny, tradycyjny pochod Lajkonika, który inaugurował „Dni Krakowa”.
- 23. VI. — Uroczystą intronizację Króla Kurkowego.
- 21. VII. — konkurs malarstwa, grafiki i małych form rzeźbiarskich na temat Krakowa.
- 5. XII. — XLIII konkurs na najpiękniejszą szopkę krakowską.

DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

Wydawnictwa przygotowane i wydrukowane staraniem muzeum jak zwykle w większości miały charakter druków propagandowych; afisze, zaproszenia i foldery. W ciągu roku ukazały się; spóźniony numer 10 i zgodnie z terminem nr 11 „Krzysztoforów”, roczników naukowych muzeum. Zeszyty zawierały artykuły poświęcone kolekcjom muzealnym, jednostkowym eksponatom i ważnym w dziejach miasta wydarzeniom. Z ciekawych folderów i katalogów wymienić należy bardzo dobrze graficznie przygotowany informator „Impresje krakowskie w twórczości Alfa Welskiego”, dalej zawierający szereg ciekawych informacji o kolekcjach różnorodnych militariów folder autorstwa J. T. Nowaka i R. Medwicz — „Żołnierz polski na frontach drugiej wojny światowej” oraz zawierającą omówienie 12-tu portretów krakowskiej ro-

dziny kupieckiej — „*Portrety rodziny Szarskich*”. Na osobną wzmiankę zasługuje też, dobrze przygotowany edytorsko katalog autorstwa E. Dudy — „*Judaika w zbiorach Muzeum Historycznego m. Krakowa — srebro*”. Obok tego wydano 6 afiszy i zaproszeń oraz 1 plakat, reklamujących ekspozycje czasowe muzeum.

RADA MUZEALNA

22. V. — odbyło się posiedzenie Rady pod przewodnictwem prof. dr hab. St. E. Nahlika. W trakcie posiedzenia, w którym obok członków Rady wzięli udział pracownicy merytoryczni muzeum, rozpatrywano problemy wynikające z przedstawionych projektów scenariuszy wystaw stałych: „*Z dziejów teatru krakowskiego*” oraz „*Obronność Krakowa*”. Wystawa teatralna ma być zorganizowana w budynku przy ul. Szpitalnej 21, druga zaś ekspozycja w wyremontowanym pałacyku Bractwa Kurkowego — Celestacie w Ogrodzie Strzeleckim. Referentkami scenariuszy były: kustosz H. Sitkova i kustosz B. Saładziak. W dyskusji kolejno zabierali głos: prof. dr hab. Z. Zygulski, dr T. Kudliński, doc. dr hab. J. Michalik, prof. dr hab. Wł. A. Serczyk, Rada uznała, że obydwa projekty są bardzo interesujące i zapowiadają wystawy, które powinny dobrze służyć społeczeństwu Krakowa i przybywającym turystom.

16. XII. — odbyło się kolejne posiedzenie Rady pod przewodnictwem prof. dr hab. St. E. Nahlika. W trakcie posiedzenia wicedyrektor muzeum mgr L. Ludwikowski przedstawił sprawozdanie z działalności muzeum w mijającym roku, a następnie dyrektor mgr A. Szczygieł zreferował plan pracy na rok 1986. Zebrani przyjęli do akceptującej wiadomości przedstawiony przez obu referentów materiał. Zabierający

głos w dyskusji prof. prof. W. A. Serczyk, R. Reinfuss, J. Wyrozumski, doc. dr M. Rożek, podkreślali realizm planowania i życzyli dyrekcji i zespołowi pracownikom, aby ich zamierzenia w pełni zostały zrealizowane. Prof. dr J. Wyrozumski, nawiązując do planów przygotowania scenariusza wystawy „*Krakovskich wewnątrz mieszczańskich*”, sugerował podjęcie współpracy z Instytutami Historii i Historii Sztuki Uniwersytetu Jagiellońskiego, które podjęły inicjatywę opracowania i wydania inwentarza mieszczańskich, jako źródeł do dziejów kultury.

ZMIANY PERSONALNE

W ciągu roku przyjęci zostali do pracy w muzeum następujący pracownicy: Maria Bydłoń, Wiktoria Batko, Melania Drabik, Edward Jaworski, Franciszek Kozłowski, Bożena Jarosz, Anna Jodłowiec, Wiesława Łokaj, Maria Iwanicka, Małgorzata Multarzyńska, Marek Natkaniec, Michał Niezabitowski, Ludwik Ostroga, Franciszek Ostafin, Danuta Piechowicz, Tomasz Polański, Maria Porębska, Stanisław Piwowarski, Franciszek Przybycień, Jacek Salwiński, Lidia Skoczylas, Lucyna Serafin, Anna Stanko-Olejniczak, Andrzej Szwalec, Krystyna Świeży, Emilia Ulrych, Danuta Sobków, Elżbieta Wajda, Leszek Zieliński, Maria Zientara, Andrzej Żurowski.

Odeszli z pracy: Dorota Brygs, Iwona Barszczyńska, Artur Bieszczad, Krystyna Baczewska, Stanisław Cyganik, Rafał Czocho, Wiesław Czostek, Zofia Gunia, Halina Gawron, Barbara Umzeitig, Jadwiga Stefańska, Jadwiga Srebrnicka, Jolanta Smierciak, Maciej Tomczyk, Stefania Zachara, Jolanta Ziemba.

Na emeryturę odeszła długoletnia pracownica muzeum Wanda Manterys.

HALINA SITKO

Dnia 21 września 1987 roku, po długiej i ciężkiej chorobie zmarła nasza nieodżałowana Koleżanka, długoletni pracownik naukowy Muzeum Historycznego m. Krakowa, mgr Halina GEMBALA. Miała zaledwie 47 lat.

Urodziła się 31 sierpnia 1940 roku we Lwowie. Studia wyższe odbyła w Krakowie na Wydziale Filologiczno-Historycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej i tu w czerwcu 1963 roku uzyskała dyplom magistra historii. Dwa miesiące później podjęła pracę jako nauczyciel Historii w szkolnictwie podstawowym, a po roku w IX Liceum Ogólnokształcącym w Krakowie.

Z Muzeum Historycznym związała swe losy w listopadzie 1969 roku podejmując pracę w Oddziale Teatralnym, gdzie przez długie lata poświęciła się umiłowanej gałęzi wiedzy jaką stała się dla Niej historia teatru. Oddelegowanie Męża do pracy w Budapeszcie zmusiło Ją do wyjazdu z Rodziną i do rozstania się na okres 5 lat z naszą Instytucją, ale i tam nie zaprzestała działalności zawodowej ucząc przez 2 lata historii w klasach licealnych polskiej szkoły przy ambasadzie PRL. Powróciła do Muzeum we wrześniu 1986 r., by po niespełna roku opuścić go na zawsze.

W ciągu kilkunastu lat pracy w Oddziale Teatralnym naszego Muzeum, początkowo w stopniu asystenta, później adiunkta, a od 1980 roku kustosa, zyskała sobie szybko szacunek i uznanie jako pracownik zdolny, ambitny, pełen inicjatywy, z oddaniem, rzetelnością i pasją podejmujący i wykonujący wielorakie, wszechstronne działania.

W pracy oświatowej z niezwykłą umiejętnością i zaangażowaniem przekazywała słuchaczom swą wiedzę zawartą w licznych, opracowanych przez siebie odczytach, prelekcjach i prowadzonych w Muzeum lekcjach. Szczególnie żywe kontakty utrzymywała z młodzieżą szkół średnich, wykorzystując swe kilkuletnie doświadczenie pedagogiczne, znajomość problematyki młodzieżowej i szkolnych programów nauczania.

Jej odczyty cieszyły się zawsze dużą popularnością i zainteresowaniem wśród młodzieży oraz pedagogów.

Równoległe z pracą oświatową prowadziła szeroko zakrojoną działalność naukową. Opracowywała zbiory, scenariusze, organizowała wystawy. Dużo czasu poświęcała badaniom naukowym co zaowocowało szeregiem opracowań. Szczególnie interesowała się historią teatru współczesnego i osiągnęła w tej dziedzinie wysoki stopień specjalizacji. Jest autorką publikacji Polskiej Akademii Nauk „Historia teatrów dramatycznych w Krakowie w XXX-leciu PRL, oraz rozdziału w przewodniku po wystawie stałej „Dzieje teatru krakowskiego” poświęconego scenom krakowskim w Polsce Ludowej. Ma ponadto w swym dorobku współautorstwo dużej pracy dokumentacyjnej — Repertuar Teatru Miejskiego w Krakowie w l. 1905—1913” przygotowanej do druku przez Państwowy Instytut Sztuki w Warszawie zaś w roczniku muzealnym „Krzysztofory” opublikowała artykuł — „Teatralia Gallów w zbiorach Muzeum Historycznego m. Krakowa”.

Mgr Halina Gembala była autorką zmienionej w 1973 roku części wystawy stałej poświęconej teatrom krakowskim po wyzwoleniu, ponadto opracowała samodzielnie lub wspólnie z zespołem wiele wystaw czasowych zorganizowanych w Galerii Teatralnej naszego Muzeum. W 1977 roku przygotowała merytorycznie wystawę jubileuszową „Krakowska Szkoła Teatralna 1946—1976”, za co na ręce Dyrektora Muzeum nadeszło dla Niej imienne podziękowanie od Rektora PWST. W podziękowaniu czytamy ... „Wystawa nie tylko w piękny sposób dokumentuje pracę naszej Uczelni, ale stała się źródłem głębokich wrażeń dla ludzi z naszą Uczelnią związanych

Była również współautorką scenariusza i katalogu dużej, pamiętnej wystawy portretu aktorskiego, która pod nazwą „Aktorowie narodowi mają honor zaprosić...” otwartą na rozpoczęcie Dni Krakowa w czerwcu 1981 roku, a więc na 3 miesiące przed Jej wyjazdem do Budapesztu. Powróciła do nas rok temu, ale niestety były to już ostatnie miesiące Jej pobytu w naszej Instytucji; mimo ciężkiej, nękającej Ją choroby, do końca z wrodzoną sobie sumiennością i oddaniem poświęciła się ulubionej pracy.

Nie sposób wyrazić słowami rozmiaru smutku po tej bolesnej stracie. Odszedł z naszego grona nie tylko nieprzeciętny, zdolny i ofiarny Pracownik, ale wspaniały, ceniony dla zalet swego charakteru Człowiek, dobra, życzliwa i serdecznie lubiana przez wszystkich Koleżanka.